

Araştırma / Original article**Altı aylık kişilerarası grup psikoterapisinin bir toplum ruh sağlığı merkezindeki şizofreni hastalarının işlevselliği üzerine etkisi**Filiz ŞÜKRÜ,¹ Mihrimah ÖZTÜRK,² Özge KILIÇ,³ Sena İSTER GÜNEYTEPE,⁴ Alp ÜÇOK⁵**ÖZ**

Amaç: Erken dönem şizofreni hastalarında işlevsel bozulmanın tedavisi için ilaç tedavileri ile beraber psikoterapi önerilmektedir. Bu çalışmada antipsikotik sürdürüm tedavisi gören, erken dönem şizofreni hastalarında, kişilerarası grup psikoterapisinin işlevsellik düzeyine etkisinin, resim çalışması ve bekleme listesi grupları ile karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** İleriye yönelik, tek kör kontrollü çalışma, Bolu ili toplum ruh sağlığı merkezinde yürütülmüştür. Örneklem, hastalığının ilk 5 yılı içinde olan, rehabilitasyon ve psikoterapi hizmetlerinden herhangi birini hiçbir zaman almamış olan 60 katılımcıdan oluşmuştur. Katılımcılar geliş sırasına göre, 20 kişiden oluşan grup psikoterapisi, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarına dağıtılmıştır. Terapötik girişim altı ay ve toplam 24 seans süren kişilerarası grup psikoterapisinden oluşmuştur. Sosyodemografik Veri Formu kullanılmış, terapinin başlangıcında ve bitiminde Pozitif ve Negatif Sendrom Ölçeği ile Kısa İşlevsellik Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır. **Bulgular:** Grup psikoterapisi, resim çalışması ve bekleme listesinden oluşan gruplar arasında yaş, eğitim, hastalık süresi, yatış sayısı, cinsiyet, çalışma, sosyoekonomik ve medeni durum, sosyal destek ve farmakolojik tedavinin tipi ve şekli açısından fark yoktu. Çalışmanın sonunda grup psikoterapisi grubundaki işlevsellik düzeylerindeki artış, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarına göre anlamlı derecede yüksek olarak saptandı. **Tartışma:** Toplum ruh sağlığı merkezlerinde ayaktan izlenen erken dönem şizofreni hastalarında rutin tedaviye kişilerarası grup psikoterapisinin eklenmesi işlevselliğin artırılmasına katkı sağlayabilir. (*Anadolu Psikiyatri Derg* 2018; 19(6):559-566)

Anahtar sözcükler: Şizofreni, grup psikoterapisi, işlevsellik, kişilerarası

The impact of a six-month interpersonal group psychotherapy on functionality of patients with schizophrenia in a community mental health center**ABSTRACT**

Objective: Psychotherapy is recommended concomitantly with pharmacotherapy to treat functional deterioration in patients with early-phase schizophrenia. This study aims to investigate and compare the impact of interpersonal group psychotherapy on functionality in patients with early-phase schizophrenia compared to painting therapy and waiting list groups. **Methods:** Prospective, single-blind, controlled study was carried out in Bolu Community Mental Health Center. The sample consists of 60 patients who had received neither rehabilitation nor psychotherapy before and who were eligible for the study. Participants were distributed consecutively to group psychotherapy, painting and waiting list groups each consisting 20 patients based on their order of admission. Therapeutic intervention was composed of 24 sessions of interpersonal group psychotherapy for 6 months. Sociodemographic Data Forms;

¹ Beykent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

² Ufuk Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

³ Koç Üniversitesi Hastanesi, Psikiyatri Bölümü, İstanbul, Türkiye

⁴ Özel Meditech Hastanesi, Psikiyatri Bölümü, Ordu, Türkiye

⁵ İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü, İstanbul, Türkiye

Yazışma adresi / Correspondence address:

Uzm. Dr. Mihrimah ÖZTÜRK, Ufuk Üniversitesi Dr. Rıdvan Ege Hastanesi Psikiyatri ABD, Balgat/Ankara

E-mail: mihrimahgurisik@yahoo.com

Geliş tarihi: 21.04.2018, Kabul tarihi: 10.07.2018, doi: 10.5455/apd.297262

positive and negative syndrome scales and brief functionality assessment scale were used at beginning and at the end of therapy. **Results:** Three groups did not differ in age, education, disease duration, number of hospitalizations, gender, working, socioeconomic and marital status, social support, pharmacological treatment's type and dose. At the end of the study, patients in group psychotherapy had much more improvement in functionality compared to the painting therapy and waiting lists groups. **Discussion:** Interpersonal group psychotherapy may aid as an adjunctive to treatment as usual in community mental health centers to improve functioning of patients with early-phase schizophrenia. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2018; 19(6):559-566)

Keywords: schizophrenia, group psychotherapy, functioning, interpersonal

GİRİŞ

Şizofreni, bireyin toplumsal ve mesleki açıdan işlevsel olduğu erken erişkinlik döneminde ortaya çıkan ve önemli ölçüde yeti yitimine yol açan ruhsal bir hastalıktır. İşlevsellikteki bozulma, hastalığın başlangıcından sonraki beş yıl boyunca uygun ilaç tedavisine rağmen sürmektedir.¹

İlaç tedavileri, psikotik belirtilere yönelik şizofreni tedavisinin merkezinde yer almakla beraber, yaşam kalitesini bozan nöksleri tek başına yeterince önleyememekte, yeterli işlevsel iyileşmeyi sağlayamamaktadır.² İlaç tedavisine iyi yanıt veren şizofreni hastalarında da zamanla toplumsal ve mesleki işlevselliğin bozulduğu ve bu alanlarda iyileşmenin hedeflendiği hastalarda ilaç tedavilerine psikoterapinin eklenmesi gerektiğini öne sürmüşlerdir.³ Bir sistematik derleme, bireysel bilişsel davranışçı terapinin (BBDT) genel ruhsal durum ve genel işlevsellikte etkili olduğunu, ancak nöks ve hastaneye yatma oranlarını azaltmadığını ortaya koymuş; BBDT ve psikodinamik yönelimli bireysel tedavinin ayakta şizofreni hastalarında birinci düzey kanıtla önerilebileceğini belirtmiştir. Aynı derlemeye göre yoğun ve uzun süreli bilişsel davranışçı grup terapisi ve destekleyici danışmanlık, hastalık süresi kısa ve belirti şiddeti az olan hastalarda psikiyatrik belirti sayısını ve pozitif belirtileri azaltmıştır.⁴

Grup psikoterapileri toplum temelli ruh sağlığı merkezlerinde yapılabilmektedir.⁵ Grup psikoterapilerinin hedefleri yaklaşıma göre değişmekle birlikte, ortak hedefler, hastanın farkındalığını ve diğer grup üyeleri ile etkileşimini artırmak, kişilerarası ilişkilerde iyileşme ve izolasyonda azalma olarak sıralanabilir. Kişilerarası grup psikoterapisi Sullivan'ın düşüncelerinden etkilenen Yalom tarafından geliştirilmiştir. Amacı kişilerarası süreçleri aydınlatmak ve grubun küçük evreninde ortaya çıktıkça iç görü, geribildirim ve ilişkisel deneyim üzerinden dönüştürmektir.⁶ Kişilerarası ilişkiler çerçevesinde hasta kendini tanı, kendi davranışının diğerlerini nasıl etkilediğini ve diğerleri tarafından nasıl etkilendiğini gözlemler.⁷ Kişilerarası grup terapisi doğum sonrası depres-

yon,⁸ depresyon,⁹ alkol bağımlılığı ile komorbid psikotik olmayan psikiyatrik bozukluklar,¹⁰ travma sonrası stres bozukluğu,¹¹ tikanircasına yeme bozukluğu,¹² bulumiya¹³ gibi bozukluklarda araştırılmış; ancak erken dönem şizofreni hastalarında kişilerarası grup psikoterapisinin etkinliği kontrollü olarak araştırılmamıştır.

Bu çalışmada erken dönem şizofreni hastalarında, kişilerarası grup psikoterapisinin, hastaların işlevsellik düzeyinde yaratacağı olası değişimin, resim çalışması ve bekleme listesindeki hasta grubuyla karşılaştırılarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın varsayımı, kişilerarası grup psikoterapisinin erken dönem şizofreni hastalarının işlevselliğinde ölçülebilir bir düzelmeye sağlayacağı, bu düzelmelerin resim çalışması ve bekleme listesinden anlamlı derecede farklı olacaktır.

YÖNTEM

Araştırma deseni

Bu araştırma ileriye yönelik tek kör, kontrollü bir izleme çalışması deseni içinde yapılandırılmıştır.

Araştırma bölgesi

Araştırma bölgesi olarak Bolu Abant İzzet Baysal Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne bağlı Toplum Ruh Sağlığı Merkezi Polikliniği'nin sorumlu olduğu Bolu ili belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme ve örnekleme seçimi yöntemi

Araştırmanın örnekleme: 2015 yılı Ocak ayında Bolu Toplum Ruh Sağlığı Merkezi Polikliniği'ne başvuran, antipsikotik sürdürüm tedavileri ayakta yürütülen ve daha önce herhangi bir rehabilitasyon programına katılmamış, hastalığının ilk beş yılı içinde bulunan şizofreni hastalarının çalışmaya katılımı hedeflenmiştir.

Örnekleme seçimi yöntemi: Tanı koydurucu görüşmelerden sonra, psikiyatri uzmanı tarafından şizofreni ve ilişkili psikotik bozukluklar tanısı konan, Bolu il merkezinde oturan tüm hastalar Bolu Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'ne bildirilmek-

bildirilmekte ve bildirilen hastalar merkezde çalışan psikiyatri uzmanlarının yaptığı sistematik tanı koydurucu görüşme sonucunda (SCID-I) kayıt altına alınmaktadır.¹⁴ Merkeze kayıtlı 1200 şizofreni hastası vardır.

Kayıtlar taranarak yapılan araştırmada 1200 hastadan 551 kişinin hastalığının ilk beş yılı içinde olduğu belirlendi. Kayıtlarda ruhsal-toplumsal rehabilitasyon hizmetlerinden herhangi birini hiçbir zaman almamış, hastalığın ilk beş yılı içinde olan şizofreni hastaları ve adresleri listelenmiştir. Yetmiş altı hastaya ev ziyareti yapılarak aileye hastalık ile ilgili ruhsal eğitim verildikten sonra çalışma anlatılmış ve çalışmaya katılım için hasta ve aileleri merkeze davet edilmiştir. Merkeze başvuran ve çalışmaya katılımı uygun olan, hasta ve yakınlarından aydınlatılmış onam alınan 60 katılımcı, geliş sırasına göre dağıtılarak 20 kişi haftada bir grup psiko-terapisine, 20 kişi haftada bir toplum ruh sağlığı rehabilitasyon hizmeti olan resim çalışmasına, 20 kişi ise bekleme listesine alınmıştır. Grup tedavisindeki iki katılımcı il dışına göç ettiği için, bekleme listesindeki bir katılımcı bir başka hastalık nedeniyle hastanede yattığı için, resim çalışmasındaki bir katılımcı ile bekleme listesindeki iki katılımcı akut psikotik alevlenme yaşadıkları için hedeflenen çalışma oturumlarını tamamlayamamış ve çalışma dışında kalmıştır.

Marmara Üniversitesi Etik Kurul'undan 20.12.2014 tarihinde 09.2013.0338/70737436-050.06.04-1300251908 numarayla etik kurul onayı alınmıştır.

İçleme ölçütleri: Çalışmaya, DSM-IV Eksen I bozuklukları için yapılandırılmış tanı koydurucu görüşme sonucunda şizofreni tanısı konan, hastalığının ilk beş yılı içinde olan, hastalık süresi boyunca herhangi bir ruhsal-toplumsal rehabilitasyon programına katılmamış olan hastalar alınmıştır.¹⁵

Dışlama ölçütleri: Zeka geriliği, ağır bir nörolojik hastalığı veya halen süren alkol veya madde bağımlılığı olan ve hastalığın alevlenme döneminde olan hastalar çalışmaya alınmamıştır.

Terapötik girişim

Çalışmaya alınan grup üyelerinin tamamı altı ay boyunca, haftada bir gün, 90 dakika süresince toplum ruh sağlığı merkezine davet edilmiştir. Bekleme listesi grubundaki hastalarla, hekimi altı ay boyunca haftada bir gün ilaç tedavisi doz ve uyumunun gözden geçirilmesi amacıyla görüşmüştür. Resim çalışması grubundaki hastalar, altı ay boyunca haftada bir gün hekimi ile psikiyatrik görüşme sonrası resim öğretmeni ve

psikolog liderliğinde yağlı boya çalışmalarına katılmıştır. Grup terapisi grubundaki hastalar, üye yenilemesine kapalı, 20 hastadan oluşan, haftada bir kez, 90 dakika süren toplam 24 kişilerarası grup psikoterapisi oturumuna katılmıştır. Kuramsal ve süpervizyon eğitimini tamamlamış psikiyatrist ve psikolog liderliğinde yürütülen grup psikoterapisinin 24 oturumundan dört ve daha çok sayıda oturuma katılmayan katılımcılar çalışma dışı bırakılmıştır. Oturumlarda terapistler, hastaların tanımladığı kişilerarası ilişkilerinde yaşanan sorunları 'gündem' olarak belirlemiş; belirlenen gündemleri, ortak 'ana gündem' başlıkları altında gruplandırılmış ve ana gündemleri 'burada ve şimdi' tekniği ile grup içinde kişilerarası ilişkiler düzleminde tartışmıştır. Katılımcılar 'dış ve iç halka' şeklinde yerleşmiştir. Bir saat boyunca terapistler ve hastalar iç halkada, toplum ruh sağlığı merkezi tedavi ekibi gözlem için dış halkada bulunmuştur. Terapist ve yardımcı terapist bir saat boyunca iç halkadaki kişilerarası etkileşimi hastaların belirlediği gündemler aracılığıyla 'şimdi ve burada' tekniği ile çalışmıştır. Bu sırada dış halkada bulunan tedavi ekibi iç halka etkileşimini gözlemlemiştir. Bir saatin sonunda dış halka ile iç halka yer değiştirmiş; iç halkaya geçen tedavi ekibi, etkileşim grubu hakkındaki gözlem notlarını yirmi dakikada 'şimdi' tekniği ile paylaşmıştır. Tüm yorumlar dinlendikten sonra tüm halkalar birleşerek yaklaşık 10 dakikalık geribildirim ile grup psikoterapisi oturumu sonlandırılmıştır.

Veri toplama araçları

Hastalara terapi başlangıcında ve bitiminde hastalık belirtilerini ve işlevselliği değerlendiren ölçekler uygulanmıştır. Öz bildirim dışındaki ölçekler ölçüm ve değerlendirmede yanlılığı önlemek amacıyla araştırma deseni ve süreci hakkında bilgi sahibi olmayan, çalışmaya kör bir psikiyatrist tarafından doldurulmuştur. Çalışmaya katılan tüm hastalar, bireysel tedavilerini yürüten hekimlerle haftada bir kez 10-15 dakika psikiyatrik görüşmelerini sürdürmüşlerdir.

Sosyodemografik Veri Formu: Yaş, eğitim yılı, çalışma durumu, sosyoekonomik durum, sosyal destek ve medeni durum gibi sosyodemografik; hastalık süresi, yatış sayısı gibi hastalıkla ilgili bilgilerden oluşmuştur.

Pozitif ve Negatif Sendrom Ölçeği (PANSS): Kay ve arkadaşları tarafından yılında geliştirilmiştir. Otuz maddelik ve yedi puanlı şiddet değerlendirmesi içeren yarı yapılandırılmış bir görüşme ölçeğidir.¹⁶ Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Kostakoğlu ve arkadaşları tarafından yapılmıştır.¹⁷

Kısa İşlevsellik Değerlendirme Ölçeği: Rosa ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir.¹⁸ Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Aydemir ve Uykur tarafından yapılmıştır. Dörtlü Likert tipi değerlendirme sağlayan, 24 maddeli bir öz bildirim ölçeğidir ve altı boyuttan oluşmuştur: Özerklik, mesleki işlevsellik, bilişsel işlevsellik, mali konular, kişilerarası ilişkiler ve boş zaman etkinlikleri alt boyutlarıdır. Puan yükseldikçe işlevsellik düşmektedir.¹⁹

İstatistiksel değerlendirme

Değişkenlerin analizinde SPSS 22.0 (IBM Corporation, Armonk, New York, United States) ve PAST 3 (Hammer, Ø., Harper, D.A.T., Ryan, P.D. 2001. Paleontological Statistics) programları kullanılmıştır. Tek değişkenli verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi, çok değişkenli normal dağılıma uygunluğu için Mardia; (Dornik and Hansen omnibus) testi ve varyans homojenliği için Levene testi ile değerlendirilmiştir. İki deneme grubunun nicel verilerine göre birbiriyle karşılaştırılmasında One-Way ANOVA, Kruskal-Wallis H Testleri kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalar için Dunn's Testi, Fisher's Least Significant Difference (LSD) ve Games-Howell testleri kullanılmıştır. Bağımlı nicel değişkenlerin, iki tekrarlı ölçümlerinin birbiri ile karşılaştırılması için Wilcoxon Signed Ranks Testi, değişkenlerinin tekrarlı nicel ölçümlerinin gruplara göre etkileşimini incelemek için General Linear Model-Repeated Anova testi kullanılırken ikili karşılaştırmalar için Dunn's Testi ve Fisher's Least Significant Difference (LSD) testleri kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin birbiri ile karşılaştırılmasında ise Pearson ki-kare testi Monte Carlo Simülasyon tekniği ile test edilmiştir. Nicel değişkenler tablolarda ortalama±standart sapma ve ortalama (en büyük-en küçük), kategorik değişkenler ise sayı ve yüzde olarak gösterilmiştir. Değişkenler %95 güven düzeyinde incelenmiş olup $p < 0.05$ değeri anlamlı olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Örneklemin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır. Grup terapisi, resim çalışması ve bekleme listesinden oluşan üç grup yaş, eğitim gördüğü yıl, hastalık süresi, yatış sayısı, cinsiyet, çalışma durumu, sosyoekonomik durum, toplumsal destek, medeni durum, farmakolojik tedavinin tipi, farmakolojik tedavinin alınış biçimi açısından karşılaştırıldığında üç grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Örneklemin oluşturulan üç grubun terapi başlangıcında ve bitiminde ölçülen işlevsellik ölçeği toplam ve alt ölçek puanlarının dağılımı Tablo 2'de yer almaktadır. Çalışma başlangıcında, grup terapisi alan grubun işlevsellik toplam puanının, bekleme listesi grubundan anlamlı derecede düşük olduğu saptanmıştır. Çalışma sonlandıktan sonra ise, üç grup arasında işlevsellik puanlarının değişimi açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılığın sürdüğü gözlemlenmiştir. Çalışmanın sonunda grup terapisine alınan katılımcıların işlevsellik düzeylerinde diğer iki gruba göre anlamlı düzeyde artış olduğu saptanmıştır. İşlevsellik toplam puanındaki anlamlı değişimi hangi alt ölçeklerin belirlediğine bakıldığında, grup terapisine alınan katılımcıların diğerlerine göre işlevselliğin özerklik, kişilerarası ve boş zaman alanları puanlarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür.

Katılımcıların kullandıkları antipsikotik tedavinin dozlarının karşılaştırılması, olanzapin eşdeğeri doz şeklinde hesaplanarak, Tablo 3'te gösterilmiştir. Her üç grup katılımcılarının kullandıkları antipsikotik tedavi dozlarının çalışmanın başında ve sonunda birbirine benzer olduğu ve istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Katılımcıların PANSS puanları Tablo 4'te verilmiştir. Grup terapisine alınan katılımcıların çalışma öncesi PANSS puanları diğer iki gruba göre daha yüksek bulunmuştur, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Altıncı ayda, grup terapisine alınan hastaların PANSS puanlarında resim çalışması grubu ($p=0.003$) ve bekleme listesi ($p=0.002$) gruplarındaki hastalara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşüş saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada altı ay süreli kişilerarası grup psikoterapisi alan erken dönem şizofreni hastalarının işlevselliğindeki düzelenin resim çalışması ve bekleme listesi kontrol gruplarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hastalık belirtilerindeki azalma gruplar arasında anlamlı derecede farklı ve grup psikoterapisi grubunda, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarına göre daha fazla bulunmuştur. Ek olarak, çalışmamızda grup psikoterapisi grubu işlevselliğinde kontrol grubundakine kıyasla daha fazla düzelen gözlenen alanların özerklik, kişilerarası ilişkiler ve boş zamanı değerlendirme olduğu ortaya konmuştur.

Sonuçlarımız, kişilerarası grup psikoterapisi içeriğindeki benzer tekniklerin kullanıldığı

Tablo 1. Grup terapisi, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarının şizofreni belirti özelliklerinin karşılaştırılması

	Grup terapisi (s=18)	Resim çalışması (s=19)	Bekleme listesi (s=17)	Toplam (s=54)	p
Yaş (yıl) (Ort±SS)	38.78±7.55	40.11±7.42	36.41±8.61	38.5±7.86	0.372
	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)	
Eğitim yılı	12 (18-5)	8 (18-5)	12 (18-5)	12 (18-5)	0.670
Hastalık Süresi (yıl)	5 (5-1)	5 (5-1)	5 (5-1)	5 (5-1)	0.945
Yatış sayısı	2 (8-0)	4 (8-0)	3 (8-0)	2.5 (8-0)	0.670
	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	
Cinsiyet					0.622
Kadın	9 50.0	12 63.2	8 47.1	29 53.7	
Erkek	9 50.0	7 36.8	9 52.9	25 46.3	
Çalışma					0.950
Çalışıyor	3 16.7	4 21.1	4 23.5	11 20.4	
İşsiz	11 61.1	10 52.6	8 47.1	29 53.7	
Çalışmıyor	4 22.2	5 26.3	5 29.4	14 25.9	
Sosyoekonomik düzey					0.765
Üst	3 16.7	3 15.8	5 29.4	11 20.4	
Orta	9 50.0	10 52.6	9 52.9	28 51.9	
Alt	6 33.3	6 31.6	3 17.6	15 27.8	
Sosyal destek					0.065
İyi	3 16.7	6 31.6	5 29.4	14 25.9	
Orta	5 27.8	11 57.9	6 35.3	22 40.7	
Kötü	10 55.6	2 10.50	6 35.3	18 33.3	
Medeni durum					0.866
Evlü	7 38.9	7 36.8	9 52.9	23 42.6	
Bekar	7 38.9	8 42.1	6 35.3	21 38.9	
Boşanmış	4 22.2	4 21.1	2 11.8	10 18.5	
İkamet					0.098
Şehir	16 88.9	17 89.5	11 64.7	44 81.5	
İlçe ve köy	2 11.1	2 10.5	6 35.3	10 18.5	
Tedavi durumu					0.704
Ağızdan	11 61.1	11 57.9	13 76.5	35 64.8	
Kas içi	4 22.2	6 31.6	3 17.6	13 24.1	
Her iki form	3 16.7	2 10.5	1 5.9	6 11.1	
Tedavi tipi					0.636
Tipik	1 5.6	3 15.8	1 5.9	5 9.3	
Atipik	14 77.8	15 78.9	15 88.2	44 81.5	
Her ikisi	3 16.7	1 5.3	1 5.9	5 9.3	

Pearson Chi-Square Test (Monte Carlo) - One Way ANOVA Test - Kruskal Wallis Test - Post-Hoc Test: Dunn's Test

ruhsal-toplumsal girişimlerin etkinliğinin araştırıldığı çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Yıldız ve ark. rol oynama ve sorun çözme teknikleriyle grup etkileşimini kullandıkları grup tedavisi sonucunda yaşam niteliği puanlarında artma göstermişlerdir.²⁰ Seçkisiz bir kontrollü çalışma, sosyal beceri eğitiminin de bekleme grubuna göre işlevsellik üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koyan seçkisiz kontrollü çalışmalar vardır.²¹ Üçok ve arkadaşları, sözel ve sözel olmayan iletişim becerileri, konuşma becerileri ve sosyal problem çözme modüllerini kullandıkları bütüncül yaklaşımlı grup psikoterapinin hastaların yaşam kalitesine anlamlı düzeyde katkısı oldu-

ğunu göstermiştir.²²

Şizofreniye yönelik psikoterapi yöntemleri arasında, bireysel bilişsel davranışçı terapi genel işlevsellikçe olumlu etkisiyle en yüksek kanıt düzeyiyle önerilen psikoterapi olarak görünmektedir. Beceri eğitimi yaklaşımları ile uzun süreli grup psikoterapilerinin genel psikolojik belirtileri azaltmaktaki olumlu etkisi de ikinci düzey kanıtlarla desteklenmektedir.⁴ Bu bilgilerle birlikte, toplum temelli ruh sağlığı merkezlerinde grup terapilerinin bireysel terapiye göre maliyet-etkinlik açısından daha üstün olduğu düşünülebilir.

Tablo 2. Grup terapisi, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarının işlevsellik puanlarının karşılaştırılması

Kısa İşlevsellik Değerlendirme Ölçeği	Grup tedavisi (s=18) Ort±SS	Resim çalışması (s=19) Ort±SS	Bekleme listesi (s=17) Ort±SS	Gruplar arası p değeri			
				Genel	I-II	I-III	II-III
İşlevsellik							
Başlangıç	47.50±12.40	40.45±10.04	37.25±11.15	0.029	0.058	0.010	0.398
6. ay	24.17±13.86	35.85±12.49	33.38±13.54	0.025	0.009	0.049	0.581
Değişim (başlangıç-6. ay)	23.33±14.31	4.60±6.83	3.88±8.27	<0.001	<0.001	<0.001	0.957
Grup içi p değeri	0.001	0.036	0.049				
Özerlik							
Başlangıç	6.33±4.01	5.45±3.22	5.38±2.53	0.636	ÖD	ÖD	ÖD
6. ay	2.72±2.87	5.05±3.20	4.94±2.54	0.032	0.017	0.031	0.909
Değişim (başlangıç-6. ay)	3.61±3.53	0.40±1.19	0.44±1.36	<0.001	0.004	0.005	0.996
Grup içi p değeri	0.003	0.259	0.127				
Mesleki							
Başlangıç	12.06±2.69	10.20±3.16	9.69±3.34	0.065	ÖD	ÖD	ÖD
6. ay	7.11±4.74	9.15±3.59	8.88±4.36	0.295	ÖD	ÖD	ÖD
Değişim (başlangıç-6. ay)	4.94±3.49	1.05±2.21	0.81±2.86	<0.001	<0.001	<0.001	0.807
Grup içi p değeri	0.002	0.124	0.152				
Bilişsel							
Başlangıç	8.33±3.34	7.25±3.04	6.38±2.92	0.194	ÖD	ÖD	ÖD
6. ay	4.72±3.72	6.90±3.08	6.00±2.94	0.132	ÖD	ÖD	ÖD
Değişim (başlangıç-6. ay)	3.61±3.52	0.35±0.75	0.38±0.81	<0.001	0.003	0.003	0.995
Grup içi p değeri	0.003	0.089	0.064				
	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)				
Mali							
Başlangıç	2 (4-0)	2 (4-0)	0 (2-0)	0.238	ÖD	ÖD	ÖD
6. ay	0 (4-0)	0.5 (4-0)	0 (4-0)	0.277	ÖD	ÖD	ÖD
Değişim (başlangıç-6. ay)	0 (4- -2)	0 (2/-2)	0 (2/-2)	0.179	ÖD	ÖD	ÖD
Grup içi p değeri	0.037	1	0.3				
İlişki							
Başlangıç	13.5 (18-2)	11.6 (17-6)	11.4 (16-6)	0.024	0.037	0.012	0.575
6. ay	6.6 (14-1)	10.6 (16-3)	10.6 (16-4)	0.016	0.032	0.018	1
Değişim (başlangıç-6. ay)	7 (13-0)	0.08 (8/-2)	1.1 (7/-2)	<0.001	0.006	0.001	1
Grup içi p değeri	<0.001	0.011	0.039				
Boş zaman							
Başlangıç	5.5 (6-1)	4.2 (6-1)	3.5 (6-1)	0.021	0.256	0.018	0.741
6. ay	2.5 (4-0)	4 (6-1)	3.3 (6-1)	0.019	0.018	0.307	0.963
Değişim (başlangıç- 6-ay)	2.5 (6-0)	0.1 (3/-2)	0.1 (2/-2)	<0.001	<0.001	<0.001	1
Grup içi p değeri	<0.001	0.85	0.69				

General Linear Model Repeated ANOVA (Wilks' Lambda) - Post Hoc test: Fisher's Least Significant Difference (LSD) - Kruskal Wallis Test - Post Hoc Test: Dunn's Test - ÖD: Önemli Değil

Tablo 3. Grup terapisi, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarının kullandıkları antipsikotik tedavinin olanzapin eşdeğer dozlarının karşılaştırılması

	Grup tedavisi (s=18) Medyan (min-mak)	Resim çalışması (s=19) Medyan (min-mak)	Bekleme listesi (s=17) Medyan (min-mak)	Gruplar arası p değeri			
				Genel	I-II	I-III	II-III
Başlangıç	10.83 (5.00-30.00)	13.32 (6.66-30.00)	10.05 (5.00-30.05)	0.811	ÖD	ÖD	ÖD
6. ay	12.33 (5.00-30.00)	13.32 (6.66-30.00)	11.60 (5.80-30.05)	0.736	ÖD	ÖD	ÖD
Değişim (Başlangıç-6. ay)	0.00 (-3.33/-5.00)	0.00 (-3.33/-2.50)	0.00 (-3.33/-5.00)	0.901	ÖD	ÖD	ÖD
Grup içi p değeri	1	0.748	1				

General Linear Model Repeated ANOVA (Wilks' Lambda) - Post Hoc test: Fisher's Least Significant Difference (LSD) - Wilcoxon Signed Ranks Test (Monte Carlo) - Kruskal Wallis Test - Post-Hoc Test: Dunn's Test - ÖD: Önemli Değil

Tablo 4. Grup terapisi, resim çalışması ve bekleme listesi gruplarının şizofreni belirti özelliklerinin karşılaştırılması

	Grup tedavisi (s=18)	Resim çalışması (s=19)	Bekleme listesi (s=17)	Gruplar arası p değeri			
	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)	Medyan (mak-min)		Genel	I-II	I-III
PANSS Başlangıç	27.0 (89-15)	24.5 (37-10)	22.5 (37-10)	0.225	ÖD	ÖD	ÖD
6. ay	18.5 (37-8)	24.5 (37-12)	25.0 (37-12)	0.117	ÖD	ÖD	ÖD
Değişim (Başlangıç-6.ay)	9.5 (58/-3)	0.5 (6/-9)	0 (67-9)	<0.001	0.003	0.002	1
Grup içi p değeri	<0.001	0.762	0.665				

General Linear Model Repeated ANOVA (Wilks' Lambda) - Post Hoc test: Fisher's Least Significant Difference (LSD) - Wilcoxon Signed Ranks Test (Monte Carlo) - Post-Hoc Test: Dunn's Test - ÖD: Önemli Değil

Bu araştırmanın sınırlılıkları vardır. Örneklem büyüklüğü küçüktür, girişim altı ay sürelidir. Bu sınırlılıklara rağmen çalışmamız Türkiye'de erken dönem şizofreni hastalarında kişilerarası grup psikoterapisinin işlevselliğe etkisini, standart tedavi ile karşılaştırmalı araştıran ilk kontrollü çalışmadır.

Toplum temelli ruh sağlığı merkezlerinde ayak-

tan izlenen erken dönem şizofreni hastalarına ilaç tedavisi ile birlikte kişilerarası grup psikoterapisinin eklenmesi hastaların işlevselliğinin artırılması açısından faydalı olabilir. Çalışma sonuçlarımızın, geniş örneklemede, çok merkezli uzun vadeli kontrollü çalışmalarla yinelenerek desteklenmesi gerekmektedir.

Yazarların katkıları: F.Ş.: Konuyu bulma, tasarlama, veri toplama, makale yazımı; M.Ö.: Kaynak tarama, makale yazımı; Ö.K.: Tasarlama, kaynak tarama, makale yazımı; S.G.: Tasarlama, makale yazımı.

KAYNAKLAR

1. Svedberg B, Mesterton A, Cullberg J. First-episode non-affective psychosis in a total urban population: a 5-year follow-up. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2001; 36:332-337.
2. Penn DL, Waldheter EJ, Perkins DO, Mueser KT, Lieberman JA. Psychosocial treatment for first-episode psychosis: a research update. *Am J Psychiatry* 2010; 162:2220-2220.
3. Arslan Delice M, Mert Akgül S, Yıldız M. Toplum ruh sağlığı merkezi'nden hizmet alan bir şizofrenili olguda bütüncül yaklaşımın hastalığın gidişine etkisi. *Clinical and Experimental Health Sciences* 2014; 4:122-125.
4. Lockwood C, Page T, NursCert H, Conroy-Hiller T. Effectiveness of individual therapy and group therapy in the treatment of schizophrenia. *JBI Libr Syst Rev* 2004; 2:1-44.
5. Lorentzen S, Ruud T. Group therapy in public mental health services: approaches, patients and group therapists. *J Psychiatr Ment Health Nurs* 2014; 21:219-225.
6. Mahon L, Leszcz M. The interpersonal model of group psychotherapy. *Int J Group Psychother* 2017; 67(Suppl.1):121-130.
7. Yalom I, Leszcz M. *The Theory and Practice of Group Psychotherapy*. Fifth ed., New York: IUP, 2005.
8. Reay R, Fisher Y, Robertson M, Adams E, Owen C, Kumar R. Group interpersonal psychotherapy for postnatal depression: a pilot study. *Arch Womens Ment Health* 2006; 9:31-9.
9. Bass J, Neugebauer R, Clougherty KF, Verdelli H, Wickramaratne P, Ndogoni L, et al. Group interpersonal psychotherapy for depression in rural Uganda: 6-month outcomes: randomised controlled trial. *Br J Psychiatry* 2006; 188:567-73.
10. Malat J, Leszcz M, Negrete JC, Turner N, Collins J, Liu E et al. Toneatto T. Interpersonal group psychotherapy for comorbid alcohol dependence and non-psychotic psychiatric disorders. *Am J Addict* 2008; 17:402-407.
11. Ray RD, Webster R. Group interpersonal psychotherapy for veterans with posttraumatic stress disorder: a pilot study. *Int J Group Psychother* 2010; 60:131-140.
12. Wilfley DE, Welch RR, Stein RI, Spurrell EB, Cohen LR, Saelens BE, et al. A randomized comparison of group cognitive-behavioral therapy and group interpersonal psychotherapy for the treatment of overweight individuals with binge-eating disorder. *Arch Gen Psychiatry* 2002; 59:713-721.

13. Wilfley DE, Agras WS, Telch CF, Rossiter EM, Schneider JA, Cole AG, et al. Group cognitive-behavioral therapy and group interpersonal psychotherapy for the nonpurging bulimic individual: a controlled comparison. *J Consult Clin Psychol* 1993; 61:296-305.
14. First MB, Spitzer RL, Gibbon M, Williams JB. *Structured Clinical Interview for DSM-IV Axis I Disorders (SCID-I): Clinician Version*. Washington DC: American Psychiatric Press, 1997.
15. Özkürkçügil A, Aydemir Ö, Yıldız M, Danacı AE, Köroğlu E. DSM-IV Eksen I bozuklukları için Yapılandırılmış Klinik Görüşmenin Türkçe'ye uyarlanması ve güvenilirlik çalışması. *İlaç ve Tedavi Derg* 1999; 12:233-236.
16. American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-IV-TR*. Washington, DC: American Psychiatric Association, 2000.
17. Kay SR, Fiszbein A, Opler LA. The positive and negative syndrome scale (PANSS) for schizophrenia. *Schizophr Bull* 1987; 13:261-276.
18. Kostakoğlu AE, Batur S, Tiryaki A, Göğüş A. Pozitif ve negatif sendrom ölçeğinin (PANSS) Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi* 1999; 14:23-32.
19. Rosa AR, Sánchez-Moreno J, Martínez-Aran A, Salamero M, Torrent C, Reinares M et al. Validity and reliability of the Functioning Assessment Short Test (FAST) in bipolar disorder. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health* 2007; 3:5.
20. Aydemir Ö, Uykur B. Kısa İşlevsellik Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçe sürümünün bipolar bozuklukta güvenilirliği ve geçerliği. *Türk Psikiyatri Derg* 2012; 23:193-200.
21. Gardner DM, Murphy AL, O'Donnell H, Centorrino F, Baldessarini RJ. International consensus study of antipsychotic dosing. *Am J Psychiatry* 2010; 167:686-693.
22. Yıldız M, Yazıcı A, Ünal S, Aker T, Özgen G, Ekmekçi H, ve ark. Şizofreninin Ruhsal-Toplumsal Tedavisinde Sosyal Beceri Eğitimi - Belirtilerle Başetme ve İlaç Tedavisi Yaklaşımının Türkiye'de Çok Merkezli Bir Uygulaması. *Türk Psikiyatri Derg* 2002; 13:41-47.
23. Yıldız M, Veznedaroglu B, Eryavuz A, Kayahan B. Psychosocial skills training on social functioning and quality of life in the treatment of schizophrenia: A controlled study in Turkey. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice* 2004; 8:219-225.
24. Üçok A, Atlı H, Çetinkaya Z, Kandemir PE. Şizofreni hastalarında bütüncül yaklaşımlı grup tedavisinin yaşam kalitesine etkisi: Bir yıllık uygulama sonuçları. *Arch Neuropsychiatry* 2002; 39:113-118.